

השיעור מתוך קונטרס 'הבינוני'
ניתן להשיג את הקונטרס
המלא במוקדי המכירה

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצר שליט"א
מדור אמונה ובטחון
שיעור רי"ב

נמסר ביום שלישי פרשת נח ב' חשוון תשפ"ד

גליון זה מודפס ב-1500
עותקים ומחלק חינוך מדי שבוע
קחו חלק והשתתפו
בהוצאות ההדפסה בעין יפה
לתרומות: 052-761-2069
או: 050-414-4718

להיות בעולם הזה חיים אמיתיים ומנוצלים

זמן לנשום, וכן הוא טרוד בחולי ובמלחמה ורעבון ואינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוות שבהן זוכים לחיי העולם הבא. **עד כאן תוכן דברי הרמב"ם.**

וכעת נדייק עוד כמה דיוקים ונבין עוד כמה הבנות, כי יש בהם כל-כך הרבה יסודות בהבנת דרכי פעולת העולם. ואכן שורש כל הכתוב כאן ברמב"ם הוא המהלך להיות דבוק בה' על-ידי הבטחון, כי אז יש לו לאדם הכל. ואם אינו דבוק בה' על-ידי הבטחון, אין לו כלום.

חיים שיש בהם אריכות ימים

ראשית רואים מדברי הרמב"ם שכל הטוב שיש בעוה"ז הם **כלים לזכות לעוה"ב**. הנה כשהתורה מבטיחה לאדם אריכות ימים, מה ברכה היא זו? לדאבון לב, יש עמי הארצות שכל זמן שמזקינים דעתם מטרפת עליהם וממתנינים ליום אחרון. הם קמים בבוקר ולוקחים את התרופות. לפעמים זוכרים לקחת הכל, לפעמים אינם זוכרים. כואב להם כאן וכואב להם שם. רצים אל הרופא וחוזרים ומבררים מתי התור הבא. וכשהנכדים מגיעים, מדברים אתם רק על מזג האוויר. החיים חלולים וריקים, ומחכים לביאת קצם.

אכן השקפת התורה היא שהיות שבעוה"ז יכול האדם לקנות עוה"ב, ולא רק להניח עכשיו לעוה"ב, אלא **כעת עתה הוא כבר יכול לטעום מעוה"ב**, כי העוה"ז נותן לו כח יותר גדול משיש למלאכים, לכן הטובה הגדולה ביותר שהקב"ה יכול לעשות לאדם היא לומר לו: לא רק אתן לך בעוה"ב שכר לתורה ומצוות שלך, אלא **ככל שאתה עוסק בתורה ומצוות, האפשריות שלך מתרחבות ומתרבות**. דבר מעניין. האדם נמצא כאן בעוה"ז ונתנו לו אפשרות של שבעים שנה להעמיס בהן עוד תורה, עוד

חיים של תורה ומצוות

בשני השיעורים האחרונים הזכרנו את הרמב"ם בהלכות **תשובה** (פ"ט ה"א) בענין כוונת התורה האומרת שאם האדם יקיים את התורה, יהיה לו מזון לעצמו ומזון לבהמתו, שאין זה שכר המצוה שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא **שככל שהאדם משקיע בעבודת ה', הקב"ה מסיר ממנו כל הדברים המונעים אותו מהעבודה**, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא באלה, ונותן לו כל הטובות המחזקות את ידיו לעשות את כל התורה, שובע ושלום וריבוי כסף והזהב, והכל **כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להם, אלא יישב פנוי ללמוד בחכמה ולעשות המצוה ולזכות לעולם הבא**. מה שאין כן אם האדם עוזב את התורה ועוסק בהבלי הזמן, ומתקיים בו וישמן ישורון ויבעט, כי אז דיין האמת יסיר ממנו כל טובות העוה"ז, כי הם אלה שגרמו לו לבעוט. **והעונש אינו היסורים עצמם, אלא שהם מונעים ממנו לעסוק בתורה ובמצוות**.

ונמצא שאם האדם עובד את ה' בשמחה ובגלל זה הקב"ה משפיע עליו ברכה, הוא נעשה פנוי להתחכם בתורה וזוכה **לשני העולמות**. כל-כך טוב לו. **שהרי בין בעוה"ז יש לו כל טוב, כי התורה מסירה ממנו כל המניעות**, והרי הוא שווה בעוה"ב בעודו בעוה"ז, כי הוא יכול לעסוק בתורה ולומר שירות ותשבחות להקב"ה, ולהטיב לאחרים, ובין בעוה"ב כי ניצל את שנות חייו לתורה ועבודה. מה שאין כן אם האדם עוזב את ה' **ועוסק במאכל במאכל ובמשתה וזנות והדומה להם**, מביא עליו כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות עד שיכלה ימיו בבהלה ופחד ולא יהיה לו לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצוות, **ונמצא מאבד את שני העולמות**, כי בעודו בעוה"ז הוא טרוד בריצה ממקום למקום לכבות דליקות ולפתור בעיות, ובקושי יש לו

יעמדו על הברכה נדיבי הלב שתרמו מהונם להדפסת הגליון

גליון זה נתרם לזכות
ראובן זעליג בן שפרינצה אסנה חיה
חווה גיטל בת אסתר פרל
לזכותם ולהצלחתם

יזכו לכל הברכות האמורות התורה, לשפע ברכה והצלחה, ולרוב נחת מכל יוצ"ח ויזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את הנלמד בשיעורים מתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת

ליצירת קשר בכל הקשור לגליון זה: teimaminahor@gmail.com

לא המתים יהללו י-ה

הוי אומר: **כשהאדם נעשה דבוק לה' על-ידי שהתפלל שמונה עשרה בכוונה ראויה או על-ידי שעסק בתשובה כדבעי, הוא יכול ללמוד דף גמרא ברבע שעה ולהבין פי אלף מחבירו שעמל על הדף הזה שלושה ימים. זה פועל בכל האופנים האלה, שהקב"ה פותח עוד חלונות ויש לו לאדם גם תורה וגם מצוות ואין חסר לו דבר. הרמב"ם לומד שזה מה שהתורה אומרת. דע לך שהדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות לך הוא שתיעשה טרוד בעוה"ז. זהו עונש נורא. ברגע שאתה טרוד, ובגלל טרדתך אתה מבזבז את שנות חיך לריק, הרי שגם מצד מצד חכמת חיים אין לך כלום מחיך. אינך חי. אולי הרופא נותן לך אישור שאתה חי, אבל למעשה, אינך חי. לא המתים יהללו י-ה. כך הוא גם מצד חכמת חיים. אבל בעיקר, העונש הגדול ביותר לאדם הוא שיש לו שנים ואינו יכול לעשות בהם כלום. לא לומד, לא מתפלל, לא מתדבק בה', לא מתעלה. היש לך עונש גדול מזה!?**

זהו כעין מה שאמרו חז"ל **במסכת ראש השנה (ב,ז)** שאם בני ישראל התפללו בראש השנה ונפסק להם שפע ובסוף חטאו? מה הקב"ה עושה עם הגשמים שנפסקו להם? ואמרו שם שהקב"ה מסבב שהגשמים ירדו במקומות שאין בהם תועלת ואינם מצמיחים פירות. לפי הרמב"ם מתקיים דבר כעין זה לגבי כל אדם. מה עושה הקב"ה אם נפסק לאדם כך וכך שנים אבל אינו מנצלם, הוא מבזבזם לריק? הוא משאיר לו את מספר השנים כמו שהוא, אבל נוטל ממנו את האפשרות לעשות בהם דבר מה על-ידי שמביא לו טרדות לרוב.

יש לך בטלים הרבה

זהו שאמרו **במסכת אבות (פ"ד מ"י)**: "אם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך". אכן כן, זהו העונש. והעונש הזה יותר חמור מהצרה עצמה. כך לומד הרמב"ם. האדם חושב שהמלחמה או הרעב או החולי, זה עצמו העונש, שהרי מדובר בצער נורא. אומר הרמב"ם: לא זהו העונש. נו, נו. לא היה לו מה לאכול. יש דבר הרבה יותר נורא, שבגלל המלחמה הוא חי בפחד ובהלה ואינו יכול לעסוק בתורה ובמצוות. אף פסוקי התוכחה מדברים מזה (כי תבא כח, טו-טז): "והיו חיך תלואים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך, בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר מפחד לבבך אשר תפחד

תפילה, עוד השגה בריבוננו של עולם, וכן הלאה, ואם האדם באמת מנצל אותן לאלה, הוא לוקח את שבעים שנותיו ומותן אותן לכל הצדדים. חייו נעשים כארץ צבי, ארץ חמדה טובה ורחבה. ארץ ישראל נקראת רחבה הגם שהיא נקודה קטנה מאוד במפה, שככל שהאדם חי חיי ארץ ישראל - בית המקדש, דביקות, עלייה לרגל, מעשר שני, קדושה - הוא רואה שהארץ נמתחת. כי כך פועלת רוחניות. גם חיי האדם הם כך. כך מלמדנו הרמב"ם. יתכן שיהיה לך יום מת, יום שלא תפסת בו כלום. ומצד שני, אתה יכול להתחיל להעמיס ליומך עוד ועוד דברים, ואחת מהתוצאות המפליאות תהיה שתראה שנכנס בו כפול, ולאחר מכן תראה שאפשר להעמיס בו עוד דברים.

כך הקב"ה עושה, באופן שהמתנה הגדולה ביותר של אריכות ימים היא הרעיון שהוא יכול להגיע לעוד תורה ולעוד השגה ולמדרגה יותר גדולה. ושוב, עיקר תכלית השכר הוא בעוה"ב, אך התורה מגלה בפרשת והיה אם שמוע ובפרשת בחקותי שבנוסף לזה שעיקר השכר הוא בעוה"ב, חלק מהשכר הוא שיהיה לו לאדם יותר עוה"ב, על-ידי שכל חייו ייעשו כלים להעמיס בהם פי כמה וכמה.

מאריכין לו ימיו ושנותיו

מסופר על מרן ה'חתם סופר' זצ"ל שבצעירותו האריך בתפילתו, וחבריו אמרו לו שבשעה שהוא מאריך בתפילתו, הם מספיקים ללמוד כמה דפי גמרא. הראה להם מה שאמרו חז"ל (ברכות נד, ב) שכל המאריך בתפילתו מאריכין לו ימיו ושנותיו, ואמר להם: "באותן שנים שאחיה יותר מכם, אז אשלים את מה שאני מחסיר עכשיו בשעה שאני מאריך בתפילתי".

ה'חתם סופר' לא סתם התבדח אתם, אלא הסביר להם את היסוד הנ"ל. הוא הסביר להם מה זאת אריכות ימים. הנקודה היא שמי שעובד נכונה, זוכה להצלחה גדולה מאוד בתורה ומצוות שלא כדרך הטבע.

כמו"כ מסופר על הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שפעם דיבר עם נכדו בענין ניצול הזמן ואמר לו בתוך הדברים שאין צריך לרוץ לכל החתונות. שאל אותו נכדו: "הרי יש מצוה לשמח חתן וכלה". אמר לו הגרש"ז: "בצעירותי ישבתי ולמדתי בהתמדה, וכך גדלתי ויצא שמי בישראל, והיום כשאני משתתף בחתונה, זה כל-כך משמח את החתן כלה שאני משלים בזה את כל מה שלא שימחתי בצעירותי".

בטלים הרבה כנגד, כי העונש למי שאינו עובד בשמחה הוא פחד ובהלה, אשר אז ההרגשים שלו מופנים למקום בלתי טוב ויש לו קיצור ימים.

כל המקיים את התורה מעוני

והנה עוד משנה יש בפרקי אבות שמלמדת את האדם כיצד לפתור את הבעיה למעשה. כשהאדם מוצא את עצמו מוקף בטרדות, כשהאדם רואה שאינו יכול ליהנות מהחיים כי כל היום הוא צריך להתרוצץ ממקום למקום ולפתור בעיות, פתורו הוא - כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר (פ"ד מ"ט). המשנה אומרת כך: **אם אתה עושה את ההיפך ותוך שאתה שרוי במצבך המצומצם אתה עובד את ה' ככל יכלתך... נניח שאתה שרוי ברעבון, אין לך פרנסה, אבל אתה עושה הכל בשביל לחיות, כלומר, לשכוח מכל בעיותיך, וכשאתה עומד קודם התפילה, אינך חושב משום דבר, אלא אתה מכין את עצמך היטב ומתפלל עם כל ההרגשים... כיון שאתה מכניס את כל ההרגשים בדברים שבקדושה, הקב"ה יעזור לך, ועם כל צעד שתעשה, יפתח לך את לבך ומוחך ויתן לך יותר אפשרויות לעבדו בשמחה.** כך הקב"ה אומר: אם תיקח את מצב העוני ותעשה ממני עושר, אף אני אתן לך עושר. **עושר פירושו שיהיה לך ישוב הדעת ללמוד ולהתפלל. אין מתנה יותר גדולה מזו.**

המוצלה האמיתי כנגד המדומה

כעת נתקדם עוד. אנו צריכים להתרגל להסתכל על הדבר נכונה. כשאנו דנים על האדם אם הוא מוצלח או לו, השאלה צריכה להיות: במה הוא שקוע? במה הוא עסוק? **אם האדם יכול לומר על עצמו "כי הם חיינו ואורך ימינו", אין מוצלח יותר גדול ממנו.** אף מי שאינו בעל מדרגה גדול, מוכרח להסכים לזה. אין הוא יכול לשכנע את עצמו שפלוני שיש לו הרבה כסף, מצליח בחיים, אם לא ליווה אותו במשך שבועיים. והאמת שאין צריך שבועיים. בדרך כלל מספיק הרבה פחות מזה. יתלווה אליו ויראה אם הוא חי או לא. ואם יראה שהוא טרוד ועסוק כל היום בפתרון בעיותיו, יידע שהוא מסכן גדול, ובוודאי שאינו מוצלח, כי יש לו חיים ואינו יכול להשתמש בהם.

איך היית מסתכל על מי שירש ירושה גדולה, אבל תיכף ומיד התפתחה מחלוקת בעניינה. מישהו הגיש בקשה בבית המשפט, ועכשיו הוא מסתכל לאחוריו ורואה שהיא תקועה כך

וממראה עיניך אשר תראה". זהו העונש. **עונש הרבה יותר קשה מהמלחמה עצמה, כי עכשיו אינו מנצל את זמנו לתורה ולמצוות וימיו נעשים ימים מתים.** וכך הוא לצד השני, **ככל שהאדם מוסיף לנצל את זמנו לתורה ולמצוות, מתרחבת לו האפשרות להעמיס בימיו עוד ועוד.**

תחת אשר לא עבדת בשמחה

והנה הרמב"ם מדגיש כמה פעמים בדבריו את ענין השמחה. הנה לשונו: **"הבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד, שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה".** וכן בהמשך הוא כותב: **"הוא שכתוב בתורה (שם פסוקים מז-מח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה וגו', ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך. נמצא פירוש כל אותן הברכות והקלות על דרך זו, כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו, משפיע לכם הברכות האלו".**

אכן הרמב"ם בדבריו שופך אור על פסוק זה "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה". תמיד שואלים: איך יתכן שבעבור דבר קל כזה שלא עבדו בשמחה מגיע להם עונשים קשים כאלה? אך הרמב"ם מדבר גם על הצד השני וזה מה שמאיר את הפסוק. הרמב"ם מורה לנו להסתכל על פסוקי התוכחה ולראות שהיפך השמחה הוא הפחד והבהלה. ההרגשים האלה שמנתקים את האדם. טרדת הנפש. באופן טכני הוא עומד כאן, אבל באמת אינו כאן. ומזה נבין שכך הקב"ה אומר: **כשאינך עובד בשמחה ובטוב לבב, אני רואה זאת כאילו אתה מבזבז את זמנך. כפי שאתה יכול לבזבז את זמנך בכמות, כך אתה יכול לבזבז באיכות.** בשניהם אין אתה משתמש בכלים שקיבלת לאהבה וליראה. הנה אתה מתפלל כל יום שאייחד את לבבך לאהבה וליראה. האהבה והיראה הן כלים ומתנות שנתתי לך. נתתי לך הרגשים שתוכל להתלהב ולהתלהט ולהיות בשמחה. אתה יכול לומר לי מה קורה עם ההרגשים שלך?! הלא אתה מבזבזם לשטות והבל. כשמגיע להבלים - אתה משתמש בהם, וכשמגיע לדברים שבקדושה - אתה מחביאם. ובכן, דע לך שאם תעבוד בשמחה, אזי יתברר שאתה מנצל את חייך לתורה ומצוות, וכיון שכן, אסיר ממך כל את כל המניעות ותוכל להיות פנוי בחכמה ולהכניס את מוחך ולבך ואת כל כוחותיך הפנימיים בתורה ובמצוות. אבל אם אינך עובד בשמחה, הרי אינך משתמש עם ההרגשים הפנימיים לתורה ולמצוות, ואם כן אתה מבטל תורה, וכיון שכן, יש לך

ה' מה קורה עכשיו עם כוחות הנפש שלך? אם אתה מנצל אותם כעת ללימוד חובת הלבבות, לקיום מצוות ולחזרה בתשובה, ומקיים עוד ועוד מתכנית החיים - אתה חי. אבל אם אתה שקוע בתרדמת הזמן ועסוק וטרוד עד למעלה ראש - אינך חי.

רוב בני אדם עסוקים וטרודים עד מאוד ב'חוסר החיים'. מאוחר יותר ידברו אתך, כי עכשיו הם מאוד עסוקים ב'חוסר החיים'. והרמב"ם אומר: תסתכל על זה, תבין את זה, ותבין שזהו הסדר שהקב"ה ברא בו את העולם.

חבל על דאבדין

הנה שמואל אמר לו לרב יהודה (עירובין נד, א): "שינא, חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי", ואחד מהביאורים הוא כך: הודיעו על חתונה שעתידיה להתקיים בתאריך פלוני. לא סתם חתונה, אלא חתונת בית צדיקים, ורבים ציפו להגיע אליה. הגיע המועד, והשושבינים ראו שכמה מהאורחים לא הגיעו. התקשרו לברר ונודע שהם נמצאים יחד במכונית ונערכו להם בדרך עיכובים שונים ומשונים. המשטרה עיכבה אותם ואח"כ קרתה תקלה והיו צריכים להחליף גלגל, וכן הלאה. למעשה, העולם יושבים בחתונה וחיים. הצדיקים מגיעים אל החופה ושרים ניגוני דביקות וההתעוררות גדולה ועצומה, ואח"כ שרים ניגוני שמחה ורוקדים. הם נמצאים כולם טפח וטפחיים מעל הקרקע. והלב כל-כך כואב. אלו שתקועים בדרך מפסידים הכל. בסוף, בחמש הדקות האחרונות, הם מופיעים מבעד לדלת. כולם שואלים אותם במקלה: מה קרה? והם משיבים: היה פקק תנועה, ואח"כ המשטרה עצרה אותנו, ואח"כ היה תקר בגלגל. למעשה, הם לא היו כאן. לא כואב?

יש אנשים שכך נראים חיהם. כאן הגלגל התקלקל, כאן הוא הוא הולך לבנק, כאן הוא חוזר להביא מסמכים חסרים, כאן הוא מתמודד עם הילד. השאלה אינה כמה יסורים יש לו. השאלה היא מה קורה במוח ובלב. היכן הוא? אם הוא חי - הוא חי. הקב"ה נתן לו חיים, אבל אם מוחו ולבו עסוקים בחוסר חיים - זהו העונש. וכל שאר הדברים אינם נוגעים כלל. שום כלום.

היזהר פן תתעשר

מספרים על אחד מהגדולים שפעם שאלו אותו אם כדאי לעלות לעליית התוכחה (כידוע שיש מנהגים שונים בדבר, מי יקבל את

כבר שבע עשרה שנה. הוא עדיין לא קיבל ממנה פרוטה. היא תקועה בבנק ואין לו כלום ממנה. הוא מסתובב בבית הכנסת עם הבליו הישנים. שואלים אותו: מתי הירושה תשתחרר? והוא משיב: אף אחד לא יודע. חבל!

מדוע על החיים אתה לא מסתכל ככה? הוא קיבל ימים ואינו יכול לעשות בהם מאומה. הוא מסובב עם מחלוקות ופרשיות וזקנו מלבין מיום ליום. הוא חי ואינו חי. הרמב"ם אומר שזהו העומק של 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו' (ואתחנן ז, י). הקב"ה אומר: אתן לו מספיק שפע שיהיה עסוק מבוקר ועד ערב בהבלי הבליים. תסתכל עליו ותראה מה קורה אצלו במוח. מה הוא חושב בשבת? איך נראית אצלו ערב שבת אחר הצהריים? ואז תגיד לי אם הוא באמצע לקבל שכר מן השמים או להיפך. תוכל לראות מיד. אם אתה רואה אדם שאינו נקרא מוצלח גדול, ויש לו קצת חובות ומנסה להסתדר איכשהו, אבל אתה רואה איך הוא חי חיים מלאי חיות, כאן הוא פותח ספר ולומד, כאן הוא מקבל על עצמו קבלה חדשה, כאן הוא אתה מוצא אותו לקראת התחלת התורה מבראשית מעביר את הסדרא שמו"ת ולומד גם רש"י כי ירא שמים יוצא ידי שניהם, וכן לומד את האור החיים הק' בערב שבת ובשבת. אתה רואה את האדם. אמור לי: הוא חי או לא? הוא מוצלח או לא? מציאות היא שהקב"ה נותן לו עוד ועוד אפשרויות. וזהו החיוך הגדול ביותר מהקב"ה, שהוא מראה לו שהוא מרוצה מעבודתו, כי לכן הוא פותח לו עוד חלונות להבין איך הוא יכול לנצל את זמנו יותר באיכות ובכמות. הוא נותן לו עוד אפשרויות של תורה ועוד אפשרויות לקיים מצוות בבחינת מצוה גוררת מצוה.

החי באמת כנגד המדומה

זהו הולך כל-כך רחוק, -אומר הרמב"ם, שגם כשהאדם רואה שהוא נענש במלחמה או בחולי או ברעב, לא זהו הבעיה. כמו"כ כשאומרים על האדם שהוא מסכן כי הוא נמצא במקום שיש בו מלחמה. בא אחד ואומר לו: "חבל! תעתיק את מגוריך באופן זמני למקום אחר וכך תהיה רגוע". שואל אותו הלה: "אתה יכול לומר לי מה אתה עושה עם הרוגע שלך?". והוא משיב: "מה פירוש? - אני יכול לשמוע חדשות כל היום". אומר לו הלה: "ואני יגיד לך מה עושים עם חוסר הרוגע. לומדים ואומרים תהלים ועוסקים בתשובה ומתקרבים אל הקב"ה. מה הבעיה האמיתית? המלחמה או התוצאה? תסתכל ברמב"ם. השאלה היא האם אתה חי בפחד ובהלה או שאתה עובד את

עליית התוכחה), כי אומרים שזה סגולה לעשירות. השיב: לא כדאי. ונימק את תשובתו שהוא מכיר סיפור כזה באחד שבשנה קודמת עלה לעליית התוכחה, ונפלה לו ירושה גדולה והוצרך לעזוב את הכולל ולהשקיע את כל כולו בעסקים. והזהיר שוב: אל תיקח את העלייה בשום פנים ואופן. זה צרות. אפשר ליפול עם הרבה כסף.

אנשים חושבים שהוא התבדח. הם לא קולטים שזה פסוקים מפורשים ורמב"ם. הוא אמר כך: אני מכיר אברך בבני ברק שישב בכולל וחי חיים של תורה. איני יודע. כפי הנראה עשה איזו עבירה, כי קיבל כסף לרוב והסתכל עליו היום. היום אינו חי. הוא לא נוכח. אי אפשר לדבר אתו. זה באמת כאב. הכאב הגדול ביותר שיכול להיות. וחייבים להתרגל לזה, כי מי שיתבונן בזה קצת, יראה שזהו האמת.

חלומות שוא ידברו

מספרים עוד שהיה איזה יהודי תמים שבכה לפני הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א כי חלם חלום שתהינה לו צרות נוראיות ומאז הוא חי בפחד נורא. השיב לו: "אין לך מה לפחד. אני בנערותי היה לי ג"כ חלום כזה. הכל בסדר". כשהאיש שמע את דבריו, התעלף במקום, כי הבין שהוא מאשר את פחדו, והמבין יבין...

ומה האמת? אמור לי אתה! מי חי ומי אינו חי? בעוה"ב זה פשוט. אנו מדברים על העוה"ז - מי נהנה בעוה"ז? למי יש אריכות ימים עם ההבנה שדיברנו עליה לעיל? במי מתקיימים דברי הרמב"ם - פנוי לעסוק בחכמה? מי פנוי לעסוק בשעשועי הבורא מבוקר ועד ערב? פסוקי התורה אומרים שזהו השכר הגדול ביותר שהאדם יכול לקבל.

תפילה לאריכות ימים

ואם האדם יבין זאת, תהיה לו עצה לענין הספק שיש לו האם להתפלל על רוחניות או על גשמיות. הוי אומר: אדם זה שמרגיש שאינו במדרגה זו שיאמר לריבונו של עולם שאינו צריך כלום כי אם דביקות ותורה. הוא עדיין בדרגה שאומר: "רבונו של עולם! אני כאן רוצה כסף ודירה נאה". יש לו התחבטות פנימית, כי מצא כמה מאמרים בספרים לכאן ולכאן. אכן כמה שהאדם מתבונן בדברי הרמב"ם, זה עוזר לו לנסח את תפילתו גם כשהוא במדרגה נמוכה. הוא מבקש כך: עזור לי רבונו של עולם שכל זמן שאני בזה העולם, אחיה. שלא יהיו

ימים מתים. חיים הם הנאה. ההנאה הגדולה ביותר שיש לו לאדם בזה העולם, הוא כשהוא מרגיש את החיים. מבקש האדם מהקב"ה שיהיה לו טוב הנגלה. הוא מבקש ממנו שההבטחה של והיה אם שמוע וכל הברכות של פרשת בחקותי - יתקיימו. וכן תשעה הפסוקים הראשונים של פרשת כי תבוא - יפתח ה' לך את אוצרו הטוב... כן, כן. מותר לך לבקש שהברכות יתקיימו בך, אבל אתה חייב להבין מה כתוב בפסוקים - עזור לי שתהיה לי אריכות ימים, היינו שיהיו לי חיים כאלה שהם מלאי חיות.

צדיק ורע לו - האמנם!?

כשרואים בבית הכנסת יהודי עובד ה', ירא שמים באמת, שמתמודד עם צרות, לפעמים חולפת לנו בראש שאלת צדיק ורע לו - שהרי הוא אדם כל-כך חשוב! הנה יש הרבה תשובות פשוטות לשאלה זאת, כידוע, אך מלבד כל התשובות, כל כך הרבה פעמים התשובה היא: האם נתקיימה בו ההבטחה של והיה אם שמוע? כן או לא? 'אתה' חולם בתפילה ומסתכל סביבך למי הולך טוב ולמי לא. אתה אינך חי. תסתכל עליו. הוא חי או לא? אתה עושה חשבונות טכניים - מה קורה עם בנו? מה קורה עם הפרשיה שהוא נקלע בה עם הדירה שלו. תסתכל עליו בבית הכנסת. תראה איך הוא מתפלל, תראה איך הוא לומד, תראה איך הוא מתעלה בשבת קודש. אמור לי! האם הוא לא קיבל את השכר הכתוב בתורה לפי מה שהרמב"ם אומר! המציאות היא שלבו פנוי לחכמה. תסתכל עליו. לא צריך בשביל זה אמונה. הוא הולך מחיל אל חיל ומחדש חידושים. יש לו שמחה אמיתית.

יסורים של אהבה

הנה במסכת ברכות (ה, א) איתא: פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא, חד אמר: אלו הם יסורין של אהבה - כל שאין בהן ביטול תורה, שנאמר (תהלים צד, יב): אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו. וחד אמר: אלו הן יסורין של אהבה - כל שאין בהן ביטול תפלה, שנאמר (שם סו, כ): ברוך אלוקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי. אמר להו רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא, הכי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אלו ואלו (אף יסורים שיש בהם ביטול תורה ואף יסורים שיש בהם ביטול תפילה) יסורין של אהבה הן, שנאמר (משלי ג, יב): כי את אשר יאהב ה' יוכיח.

והנה לפי הרמב"ם הביאור פשוט. היות שכל ענין העונש הוא שמונעים מן האדם מלנצל את כוחותיו לעבודת ה' (כפי

מרגיש שאתה מנוע מלעבוד את ה'. והעצה להפוך את העונש לשכר הוא, שתמצא בתוך המצב את המקום המאפשר לך לעבוד את ה' יותר עמוק. זהו חלק הכפרה, ואם אתה עושה כן, מיד לך המצב מעונש לשכר.

גולל הושך מפני אור

וכשנתבונן בדבר נראה שבדרך כלל היסורים באים באופן כזה. בשלב הראשון של המצב, האדם רואה חושך ולא אור. הוא מרגיש אז כבשלושת ימי אפילה. נפלה עליו פרשה כזו, שאין לו מושג מה קורה אתו. אין הוא מסוגל לא ללמוד ולא להתפלל. משתתף היה באופן קבוע בשיעור מסוים, ומאז אין רואים אותו. הוא לא מגיע אפילו לביקור קצר. עונש נורא הוא השלב הזה, כי אינו פנוי לעבוד את ה'. כך הרמב"ם אומר.

אך לאחר שהאדם נרגע ומתיישב קצת, פתאום הוא מתנער ושואל: "ובכן, איך עובדים כעת את הקב"ה?", ומתחיל להתייגע בכל הכח לעבוד את ה' כפי שהוא יכול בתוך מצבו, הנה הוא מקיים את התורה מעוני, עוני הדעת, ולאט לאט הוא מסיר מעצמו את העונש בידיים. הוי אומר: **הוא מרחיק את עצמו מן החושך וחוזר ונכנס לתוך האור ומשיג הבנות והשגות חדשות ועמוקות.** אמנם לפעמים יש יסורים שלכתחילה לא היו עונש, אבל גם אם היו עונש, **הדבר נתון בידי האדם להפכם מעונש לשכר.**

ה'מאור עינים' בבית האסורים

וזה נותן לנו הסבר נפלא בסיפור הידוע עם ה'מאור עינים' זיע"א. ישנם כמה גרסאות לסיפור זה, ונביא אותו כפי שסיפר האדמו"ר מרחמיסטריווקא - ארה"ב זיע"א (מובא באמרות טהורות), בשם ר' חיים הערש אייזנבאך ז"ל ששמע מהרה"ק רבי מרדכי מרחמיסטריווקא זיע"א. פעם אסרו את ה'מאור עינים' בבית האסורים בז'יטאמיר בגלל מסירה, כידוע שהיה אוסף כספים לעניי ארץ ישראל ובהיות שארץ ישראל היתה אז תחת שליטת השולטן התורכי, שונאה המושבע של מלכות רוסיה, העלילו עליו הרוסים שהוא שולח כסף לשונא.

היה ה'אור המאיר' מגיע מדי יום חמישי לבית האסורים, משחד את השומר ונכנס תחת ה'מאור עינים' לשעה אחת, ובאותה שעה היה ה'מאור עינים' טובל במקוה ושומע קריאת התורה, ומקבץ מעות לצדקה, ואח"כ חוזר ומתחלף עם ה'אור המאיר'. בפעם האחרונה שה'אור המאיר' הגיע להיכנס תחתיו,

שנתבאר שלא הפסד הכסף וכדומה הוא העונש, אלא זה שעכשיו האדם מנוע מלעסוק בתורה ולעשות את מה ששמתו רוצה לעשות. זהו העונש), לכן אמרו חז"ל שכאשר רואה אדם שהיסורים מונעים אותו מן התורה והתפילה, סימן הוא שהיסורים הם עונש. **אכן אם מתוך היסורים הוא מתאמץ לעבוד את ה', ומנצל את היסורים להכניע את לבו ולקבלם באהבה וללמוד מתוך הדחק, הרי הוא פועל כנגד נקודת העונש, וממילא מתקיים בו "כל המקיים את התורה מעוני - סופו לקיימה מעושר".**

זהו בסתם יסורים. אך יש יסורים של אהבה שלכתחילה אינם באים בעבור החטא. ומה הם יסורים של אהבה? אומרים חז"ל: אם אינם מונעים מעבודת ה', אזי אינם עונש, אלא יסורים של אהבה. כי היסורים הם עונש רק אם הם מונעים את האדם מלעסוק בתורה ועבודה, אבל אם אינם מונעים ממנו שום דבר, אינם אלא יסורים של אהבה. הרי הוא יכול להמשיך לעבוד את ה' עכשיו, ומה שהרופא אומר כך וכך, אינו כלום.

הפיכת המצב מעונש לשכר

ומה שאנו רואים שלוש שיטות בענין זה בגמרא, מסביר המהר"ל (נתיבות עולם נתיב היסורין פ"א) פשוט מאוד, כי באמת יש שני מיני דביקות, דביקות שעל ידי התורה ודביקות שעל ידי התפילה. דביקות שעל ידי התורה היא דביקות השכל, ודביקות שעל ידי התפילה היא דביקות הנפש. ולכן לחד מאן דאמר אע"פ שיש לו ביטול תפילה, אם עדיין הוא יכול ללמוד, עדיין יש לו דביקות בה' על-ידי השכל, ובוודאי יסורים של אהבה הם. ולחד מאן דאמר כל שיש ביטול תפילה, אע"פ שהוא יכול ללמוד, אינם יסורים של אהבה, כי צריך שיהיה לאדם דביקות עם בוראו מצד הנפש.

ולחד מאן דאמר אף כשיש ביטול תורה ותפילה, הם יכולים להיות יסורים של אהבה, כי כמה שהאדם יכול לנצל את יסוריו להתקרב על ידם אל ה', על-ידי הכנעה, נמצא שהיסורים הגם שמונעים את האדם מן התורה והתפילה, אינם מונעים ממנו לגמרי את הקב"ה, שהרי הוא יכול לעבוד עמהם את הקב"ה בצורה אחרת ולזכות לדביקות מסוג חדש, ואם כן הרי הם יסורים של אהבה, כי אם נתבונן מה קורה אתך עכשיו, תראה שאתה מגיע לדרגה יותר עמוקה של עבודת ה'.

המהר"ל מעמיק בדברי חז"ל ומסביר כך: **כל מצב שנקלעת אליו.** בין אם זה הפסד של ממון רב, בין אם זה עגמת נפש גדולה, ובין כל דבר אחר. עליך להבין שהעונש הוא מה שאתה

קח למשל חולי. יש לו חולה בתוך ביתו. הוא הולך לבית החולים וחוזר מבית החולים, הולך וחוזר, ודואג שמישהו יישאר עם הילדים בבית. הוא מתרוצץ ללא הרף ולומד את הרמב"ם האומר שהכל תלוי בלב אם הוא פנוי לחכמה, ומהרהר: "חוששני שהקב"ה העניש אותי, כי תראה, אני מתרוצץ כל היום ואין לי לא כח ולא מוח לשבת וללמוד בישוב הדעת. הרמב"ם הרי אומר שיותר נורא מהצרה עצמה, הוא שאין האדם פנוי לעבודת השם".

ובכן, איזה חיזוק יכולים ליתן לאדם כזה. ובינינו, אנו הרי תמיד נמצאים במצבים כאלה, פעם פחות פעם יותר, כך שאין זו דוגמא רחוקה. אכן הסיפור הנ"ל נותן לנו להבין **שהאדם יכול להפך כל מצב ממר למתוק**. פירוש: **בתחילה כשאתה נעשה עסוק עם המצב החדש ושרוי בפחד ובבהלה ואינך עושה כלום, אתה באמת במצב של עונש**. הן כך כתוב בתורה, שצריך לחזור בתשובה, כי אם אין האדם חוזר בתשובה ואינו מנצל את כוחותיו לעבודת ה', הקב"ה מביא לו פחד ובהלה. הוא עסוק עם החדשות, הוא הולך לישון עם זה, הוא קם עם זה, ואין לו לא יום ולא לילה. אך הקב"ה אומר: המצב מסביב, אינו מחייב אותך להיות כך, אלא **כל שתקיים את התורה מעוני הדעת, ותנסה ללמוד מתוך המצב הבנות חדשות בעבודת ה', יתקיים בך כהדעה השלישית במסכת ברכות**, ואז יתברר שהגם שבאופן טכני היה לך ביטול תפילה, כי לא היית יכול להתפלל מפני ששהית בבית החולים, מכל מקום קיבלת הבנה חדשה כשדיברת אז בשפה שלך עם הקב"ה. או כעין זה, כשהיית עסוק בחינוך הילדים באופן שקווית שאף פעם לא תהיה עסוק בו, קיבלת אז הבנות רבות חדשות - איך צריך להרגיש כלפי הקב"ה, ומה זה בן שהוא רחוק מאביו, וכן הלאה. ואז תדע שיש לך יסורים של אהבה, ואף שבתחילה הם הגיעו לך כעונש, הרי הפכת את העונש לשכר. לקחת מצב והפכת אותו מאבן נגף לקרש קפיצה.

הרמב"ם אומר כך: **אם אתה מוצא את עצמך במצב של התעלות, אתה יכול להיות בטוח שאתה מקבל שכר עכשיו. אתה לוקח את כוחך וזמנך ומנצל אותם להפוך לבן אדם יותר מעמיק**, כך שלא תצא מהעולם הזה, בן אדם שטחי כפי שהיית עד כה.

אמר לו ה'מאור עיניים' שאינו נזקק לכך מפני ששרה אמנו נתגלתה אליו בדמות אשה אחת והודיעה לו שהוא עתיד להשתחרר בזה היום, וסיפר לו דברים כהווייתן: שרה אמנו בדמות אשה אחת עמדה ליד החלון ושאלתה בפיה - הקב"ה אמר לאברהם לך-לך להנאתך ולטובתך, ולכאורה אך למותר הוא, שהרי אברהם אבינו היה מוכן לעשות ככל אשר יצווה לו ה' קשה כקל, ואף נכנס לתוך כבשן האש למען כבוד שמו יתברך, ומה היה צריך להבטיח לו לך-לך להנאתך ולטובתך? המתנתי לה שתענה היא את התשובה והיא ענתה: אברהם אבינו קיים מצות גמילות חסדים בכל נפשו ומאודו, אך הרגיש בלבו שעדיין חסר לו בשלימות קיום המצווה ונצטער על שאינו יודע מה עוד יוכל לעשות כדי להגיע אל השלימות. דיבר אליו הקב"ה ואמר לו: חיסרון זה שאתה מרגיש הוא מפני שמעולם לא היית אורח ואינך יודע בשלימות מה הן ההצטרפויות של האורחים הנכנסים לאוהלך, לכן אצווך לקחת את מקלך ותרמילך ולצאת לדרך, וזהו להנאתך ולטובתך, כדי שתרגיש על בשרך איך זה להתארח אצל אחרים ואז תוכל לקיים מצות גמילות חסד בשלימות הגמור ויוסר הצער מלבך.

אמרה לי האשה בחזיוני - הפטיר ה'מאור עיניים' - אף אתה, כיון שעסקת הרבה בפדיון שבויים, סיבב הקב"ה שתיכנס לבית האסורים להנאתך לטובתך, כדי שתרגיש טעמו של החבוש בבית האסורים ותקיים מצוה זו בשלימות הגמור. והוסיפה: וכעת כשכבר טעמת, הגיע הקץ לשיבתך בבית האסורים ועוד היום תצא לחופשי.

תורה שלמדתי באף

הנה יש בסיפור זה הבנה נפלאה לאור הנלמד, כי הנה כל אימת שיש לו לאדם יסורים, אפשר לדון האם הוא שרוי בחושך או באור. לדוגמא: הקב"ה נתן לאדם 'מצוה' להתמודד עם בנו. פעמים שמדובר בבחור שמסלקים אותו מהישיבה ומקבלים אותו בחזרה וחוזר חלילה, ופעמים שמדובר בבחור שכבר נמצא הרבה יותר רחוק, בתקווה שעדיין הוא שומר שבת. הוא עסוק וטרוד בזה. הוא רץ ממומחה למומחה והדבר תופס לו את המוח. דוגמא אחת היא מיני רבות שבהן הקב"ה מכניס את האדם למצב שמטרידו. מצד שני מרגיש האדם שהוא עוסק במצוה. הוא אומר: רגע אחד. נכון שאני עובר עכשיו יסורים, אבל אני מקיים בזה מצוה.

יהודי של 'שמא לא תיפנה'

זוהי גם הבנה בפירושו של הרה"ק מקאצק זיע"א^א על המשנה (אבות ב, ד) "אל תאמר לכשאפנה אשנה - שמא לא תיפנה". היה זה כשיהודי אחד בכה לפניו שהוא טרוד באיזה ענין ואין לו זמן ללמוד. אמר לו: אולי אתה יהודי של 'שמא לא תיפנה'. כלומר, **אולי כיון שהקב"ה שלח לך את הענין המטרידך, סימן הוא שהוא רוצה ממך שתעבוד את העבודה שהיהודי עובד כשהוא במצב של 'שמא לא תיפנה'.**

מקופיא נראית תשובתו של הרה"ק מקאצק זיע"א כסתירה עם מה שראינו ברמב"ם, כי לפי מה שראינו ברמב"ם, המצב של שמא לא תיפנה הוא עונש. אכן לפי האמור, אין בזה שום סתירה, כי לפי האמור, המצב של שמא לא תיפנה, הוא מצב שאולי בתחילתו הוא עונש, כי גורם לביטול תורה, אבל עליך להבין שכאשר תקיים את התורה מעוני, תבין דברים הרבה שאינך יכול להבינם אלא מתוך המצב הזה, ואז יתברר שאתה באמצע לקבל שכר. אתה לומד עכשיו תורה ולבך פנוי לחכמה יותר משהיה פנוי קודם לכן.

הנה במסכת אבות (פ"ד מ"ה) שנינו: "הלומד על מנת ללמד - מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות - מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות". התנא מסביר לנו שהקב"ה אומר לנו כך: דע לך שכל המצבים שיש לך בחיים, תלויים בך - היכן אתה רוצה להגיע. אם תיקח את מוחך ולבך ובתוך המצב שבו אתה נמצא, תהפוך את המטרה שאליה תרצה להגיע, תראה שמספיקין בידך, ומתוך המצב הזה תזכה לתורה, ולא סתם תורה, אלא חידושים עצומים בתורה.

צדיקים ילכו במ

הן אנו רואים בעינינו אנשים שבמקום לשקוע בצרתם, קמו מתוכה והולכים ועוזרים לאנשים רבים מספור. עלינו להבין

מה קורה כאן. אם האדם קם מתוך צרתו ומתחיל לעזור לאנשים הנמצאים באותה צרה שיידעו איך להתמודד אתה ומה לחשוב ואיך להיעזר, הרי הוא אומר כך: חשבונות שמים הם חשבונות שמים, אבל סוף כל סוף חיי אינם מתבזזים. **אני לומד צערם של אחרים ועוזר להם.** זה הרי יסודו של ה'מאור עינים'. הן גם על ה'מאור עינים' תוכל לשאול: איך יתכן שמאסרו היה יסורים של אהבה? הלא זה גרם לו לביטול תורה! אך התשובה היא שזה לא גרם לו לביטול תורה, ואדרבא, הוא למד דבר גדול שלא היה יכול ללמוד אם לא היה שרוי במאסר. הנה חז"ל אמרו (סנהדרין ה, ב) שרב היה בעדר בהמות י"ח חדשים כי רצה ללמוד את מומי הבכורות. אכן כן, **יש דברים שאין האדם יכול ללמוד, אלא אם כן הוא עובר במצב מסוים.** ובכן, **בו ברגע שהאדם מתבונן לראות איזה מהלך בעבודת ה' הוא לומד במצבו, מצבו נהפך לשכר.** למה? כי יש לו עכשיו אריכות ימים.

וכפי שאמרו חז"ל (נזיר כג, א) לענין אכילת פסח "צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ" (הושע יד, י), כך הוא בכל מיני היסורים הקיימים בעולם. אנו רואים בחוש שיש אנשים שיש להם שכל ומשתמשים במצבם ומנצלים את ימיהם להתעלות בעבודת ה', **ויש אנשים שנקלעים לאותו מצב וזה נחשב להם לעונש.** אכן אחת מהדוגמאות היא הדוגמא של ה'מאור עינים'. הוא התנסה במאסר שהוא צער גדול מאוד, וכבר אמרו חז"ל (ב"ב ח, ב) שבי קשה מכולם, אבל ניצל זאת ללמוד ולהתעלות במדרגות עבודתו.

על האדם להבין שבזה הכל תלוי - האם אתה חי או לא? אם אתה חי - אתה בקבלת שכר, ואם לאו - אתה בקבלת עונש. זהו זה. אין שום דבר יותר מזה. רק זה נקרא חיים ורק זה נקרא חוסר חיים. וכשבאמת יבין זאת, יסתכל על עצמו ועל אחרים אחרת, ויצליח בסייעתא דשמיא להפוך עונש לשכר, וזה נקרא המתקת הדינים. ולוואי שנזכה להמתיק את כל הדינים.

^א ראה 'אמת ואמונה' אות ד.